

KONKURRENCE- OG FORBRUGERSTYRELSEN

**Sociale klausuler om uddannelses- og praktik-
aftaler i forbindelse med udbud**
Vejledning

2013

Sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med udbud

Vejledning

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen
Carl Jacobsens vej 35
2500 Valby
Tlf. 41 71 50 00
E-mail: kfst@kfst.dk

On-line ISBN 978-87-7029-537-6

Vejledningen er udarbejdet af
Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen.

August 2013

Indhold

Kapitel 1	
Indledning og opsummering.....	4
1.1 Sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i udbud kan skabe praktikpladser.....	4
1.2 Sammenfatning.....	5
1.3 Vejledningens struktur	6
Kapitel 2:	
"Følg eller forklar"-princippet	7
2.1 Hvad indebærer princippet?.....	7
2.2 Hvilke ordregivere er omfattet?	7
2.3 Hvilke kontrakter er omfattet?	8
2.4 Indberetning til Erhvervs- og Vækstministeriet for alle ministerier	9
Kapitel 3:	
Hvilke regler gælder?	11
3.1 Tre betingelser for at anvende en social klausul.....	11
3.2 Vilkåret skal overholde TEUF's regler og grundlæggende principper	11
3.3 Vilkåret skal være knyttet til kontraktens udførelse.....	15
3.4 Vilkåret skal fremgå af udbudsbekendtgørelsen eller udbudsbetingelserne.....	15
Kapitel 4:	
Formulering af kontraktvilkår	17
4.1 Afgrænsning af persongruppe.....	17
4.2 Overførsel af allerede ansatte elever til opgaven eller krav om ny-ansættelse	18
4.3 Mangel på elever	19
4.4 Kontraktopfølgning	19
4.5 Håndhævelse	20
Kapitel 5	
Læs mere	22

Kapitel 1

Indledning og opsummering

1.1 Sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i udbud kan skabe praktikpladser

Der er brug for praktikpladser til unge på erhvervsuddannelserne i Danmark. Praktikpladserne er et væsentligt element i uddannelsen af kvalificerede faglærte.

Sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i udbud kan bidrage til, at der bliver skabt praktikpladser. Klausulerne indebærer, at leverandøren der vinder udbuddet forpligtes til at anvende eleverⁱ i forbindelse med udførelsen af den udbudte opgave.

Boks 1.1 Hvad er en social klausul om uddannelses- og praktikaftaler?

En social klausul om uddannelses- og praktikaftaler er et *kontraktvilkår*, som den ordregivende myndighed kan stille i forbindelse med udbud af bygge- og anlægskontrakter og tjenesteydelseskontrakter. Den sociale klausul fastlægger, at leverandøren skal benytte elever i opgaveløsningen.

Ved elever forstås en arbejdstager, som leverandøren eller dennes underleverandør indgår/har indgået en uddannelsesaftale om et uddannelsesforløb med.

Kontraktvilkåret er ikke et af de elementer, som tilbudsgiverne kan konkurrere om. Det vil sige, at vilkåret er gældende uanset hvilken leverandør, der vinder opgaven.

Hvis en tilbudsgiver ikke accepterer vilkåret, fx ved at tage forbehold, er tilbuddet ikke i overensstemmelse med udbudsbetingelserne og er dermed ukonditionsmæssigt. Ordregiver er i givet fald som udgangspunkt forpligtet til at afvise ansøgningen/tilbuddet.

Regeringen lægger vægt på, at der er praktikpladser til unge under uddannelse. For at skabe flere praktikpladser har regeringen med finansloven for 2013 fastlagt, at sociale klausuler skal anvendes hyppigere i staten. Samtidig har regeringen aftalt med KL og Danske Regioner, at kommuner og regioner også skal sikre brug af sociale klausuler om praktikpladser.

Statslige ordregivere er i dag forpligtet til at overveje at anvende sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i relevante udbud. Fra den 1. januar 2014 gælder forpligtelsen tillige for kommunaleⁱⁱ og regionale ordregivere. Pligten baserer sig på et såkaldt "følg eller forklar"-princip. Princippet indebærer, at ordregiverne i relevante udbud enten skal anvende sociale klausuler eller forklare offentligt, hvorfor de ikke gør det, fx fordi de anvender partnerskabsaftaler.

Vejledningen har til formål at hjælpe offentlige indkøbere og udbudskonsulenter med at anvende sociale klausuler i praksis. Konkret anviser vejledningen, hvad følg-eller-forklar princippet indebærer, og hvordan en social klausul om uddannelses- og praktikaftaler kan formuleres og indgå i et udbud. Desuden gennemgår vejledningen de retlige rammer for brugen af klausulerne i kontrakter, der er omfattet af EU's udbudsdirektiver.ⁱⁱⁱ

Vejledningens målgruppe er offentlige indkøbere og udbudskonsulenter i statslige, regionale og kommunale myndigheder. Alle parter er omfattet af "følg eller forklar"-princippet.

Brugen af sociale klausuler skal have hjemmel i lovgivningen^{iv}. Vejledningen fokuserer derfor alene på praktikpladser, der er omfattet af *lov om erhvervsuddannelser* og *lov om erhvervsgrunduddannelser m.v.* eller lignende ordninger i andre EU/EØS-lande. Det skyldes, at de to love er de eneste lovregulerede ungdomsuddannelser med et praktikforløb. Begge uddannelsesordninger omfatter en flerhed af uddannelser inden for bl.a. byggeri, transport, medier, sundhed, elektricitet, service m.v. Et praktikforløb beror på en uddannelsesaftale mellem en elev under uddannelse og en arbejdsgiver.

1.2 Sammenfatning

Nedenstående boks opsummerer de væsentligste konklusioner fra vejledningen.

Boks 1.2 Hovedkonklusioner

Statslige, regionale og kommunale ordregivere er via "følg eller forklar"-princippet forpligtet til at overveje at bruge sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i relevante udbud *jf. kapitel 2*.

Afgrænsningen af "relevante udbud" er ens for statslige, regionale og kommunale ordregivere. "Relevante udbud" er:

- » Bygge- og anlægskontrakter, hvor kontrakten udføres i Danmark, og har en varighed på minimum 6 måneder og en kontraktværdi på mindst 10 mio. kr. eks. moms og/eller en lønsum på 4 mio. kr.
- » Tjenesteydelseskontrakter, hvor kontrakten udføres i Danmark, og har et drifts-element (fx rengøring eller kantinedrift), en varighed på minimum 6 måneder og en kontraktværdi på mindst 10 mio. kr. eks. moms og/eller en lønsum på 4 mio. kr.

Ordregiver kan lovligt anvende sociale klausuler, når tre betingelser er opfyldt. Disse betingelser er *jf. kapitel 3*:

- » Kravet overholder EU-retten, dvs. det er proportionalt og ikke-diskriminerende
- » Kravet er knyttet til kontraktens udførelse
- » Kravet er offentliggjort i udbudsbetingelserne eller udbudsbekendtgørelsen.

Den førstnævnte betingelse indebærer bl.a., at det ikke er tilladt at stille krav om danske elever eller elever fra en bestemt erhvervsskole eller geografisk område. Den ordregivende myndighed skal acceptere, at leverandøren medbringer elever fra andre EU/EØS-lande, der er omfattet af tilsvarende ordninger, dvs. ordninger med et uddannelsesmæssigt formål *jf. kapitel 3*.

I forbindelse med den konkrete formulering af kravet (kontraktvilkåret) om anvendelse af elever, skal ordregiver bl.a. overveje, hvorvidt leverandøren kan overføre allerede ansatte elever til opgaven, og hvordan opfølgning og håndhævelse skal gennemføres *jf. kapitel 4*.

1.3 Vejledningens struktur

Vejledningen består af 5 kapitler.

- » Kapitel 2 redegør for "følg eller forklar"-princippet
 - » Kapitel 3 redegør for de juridiske rammer for, hvornår sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler lovligt kan anvendes.
 - » Kapitel 4 giver konkrete forslag til, hvordan en social klausul om uddannelses- og praktikaf-taler kan udformes.
 - » Kapitel 5 giver en oversigt over, hvor der kan læses mere om emnet.
-

Kapitel 2: "Følg eller forklar"-princippet

Regionale og kommunale ordregivere er fra 1. januar 2014 forpligtet til i relevante udbud efter "følg eller forklar"-princippet at overveje brugen af sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler. Statslige ordregivere har siden den 6. februar 2013 været omfattet af forpligtelsen. Forpligtelsen følger af henholdsvis finansloven for 2013 og aftalerne om kommunerne og regionernes økonomi for 2014.

I dette kapitel gennemgås, hvad "følg eller forklar"-princippet indebærer, hvilke ordregivere der er omfattet, og hvad der forstås ved et relevant udbud.

2.1 Hvad indebærer princippet?

"Følg eller forklar"-princippet indebærer en pligt for offentlige ordregivere til enten at anvende klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i *relevante* udbud eller forklare, hvorfor de ikke gør. Hvad der forstås ved *relevante* udbud vil blive belyst i vejledningens afsnit 2.3.

Ordregiver skal *inden* udbuddet offentliggøres starte med at fastslå, om den konkrete kontrakt er omfattet af kategorien *relevante* udbud.

Falder kontrakten ind under kategorien *relevante* udbud, skal ordregiver foretage en konkret vurdering af, om kontrakten egner sig til en social klausul om uddannelses- og praktikaftaler. Baggrunden herfor er, at lovligheden af sociale klausuler i et offentligt udbud altid beror på en konkret vurdering i henhold til EU's udbudsregler. Ordregiver skal bl.a. overveje, om en social klausul i et konkret udbud er proportionalt i forhold til opgaven, som skal udbydes, og om klausulen kan medføre en overtrædelse af ikke-diskrimination- og ligebehandlingsprincipperne. Disse forhold vil blive belyst i kapitel 3.

Hvis ordregiver vælger ikke at bruge en social klausul om uddannelses- og praktikaftaler i det *relevante* udbud, skal ordregiver forklare grunden herfor. Forklaringen skal fremgå af ordregivers hjemmeside. Begrundelsen kan for eksempel være, at der ikke er mangel på praktikpladser indenfor det uddannelsesområde, som er relevant for den konkrete kontrakt, eller at det ikke vil være proportionalt at stille en social klausul i kontrakten. Har ordregiver indgået en frivillig partnerskabsaftale¹ med henblik på at skaffe praktikpladser indenfor det eller de områder, som er relevante for den konkrete kontrakt, kan det også være en forklaring på, hvorfor ordregiver ikke anvender en social klausul.

Falder kontrakten ikke ind under *relevante udbud*, skal ordregiveren ikke foretage sig yderligere. Der er således ikke pligt til at forklare, hvorfor udbuddet ikke omfatter en social klausul om uddannelses- og praktikaftaler.

Mindre kontrakter, som falder udenfor kategorien *relevante udbud*, kan dog også være egnede til sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler, hvorfor ordregiver også kan vælge at anvende klausulerne i disse kontrakter, så længe det sker indenfor de juridiske rammer.

2.2 Hvilke ordregivere er omfattet?

"Følg eller forklar"-princippet gælder for alle statslige ordregivere mens, regionale og kommunale ordregivere først omfattes af forpligtelsen pr. 1. januar 2014.

Ved statslige ordregivere skal forstås alle statslige myndigheder og dertil tilknyttede institutioner samt selvejende institutioner såsom uddannelsesinstitutioner mv. Eksempler på statslige ordregivere er ministerier, domstolene, politiet, gymnasier, universiteter mv.

Desuden er selskaber, som fuldt ud er ejet af offentlige myndigheder og ikke er i konkurrence tillige omfattet. Eksempler på statslige virksomheder er Sund og Bælt Holding A/S, Energinet.dk, Metroselskabet I/S, Udviklingselskabet By og Havn I/S, Statens Ejendomssalg A/S, Statens og Kommunernes Indkøbsservice A/S, DSB samt Finansiell Stabilitet A/S.

Regionale og kommunale ordregivere omfatter alle regioner og kommuner, og dertil tilknyttede institutioner som fx folkeskoler og plejecentre.

Kommunale- og regionale sammenslutninger er også forpligtet af princippet. Det omfatter bl.a. Danske Regioner og Kommunernes Landsforening.

2.3 Hvilke kontrakter er omfattet?

Relevante udbud er afgrænset til bygge- og anlægskontrakter, og tjenesteydelseskontrakter, som udføres i Danmark og opfylder nedenstående krav:

- » Bygge- og anlægskontrakter, som har en varighed^{vi} af mindst 6 måneder samt en kontraktværdi på mindst 10 mio. kr. eksklusiv moms og/eller minimum lønsum på 4 mio. kr., eller
- » Tjenesteydelseskontrakter som har en varighed af mindst 6 måneder samt en kontraktværdi på mindst 10 mio. kr. eksklusiv og/eller minimum lønsum på 4 mio. kr. Derudover skal tjenesteydelseskontrakter indeholde et driftselement. Som eksempel hertil kan nævnes rengøringsydelseskontrakter og kantinedrift. Her vil henholdsvis serviceassistentuddannelsen og gastronomuddannelsen (fx cater eller kok) kunne være relevant.

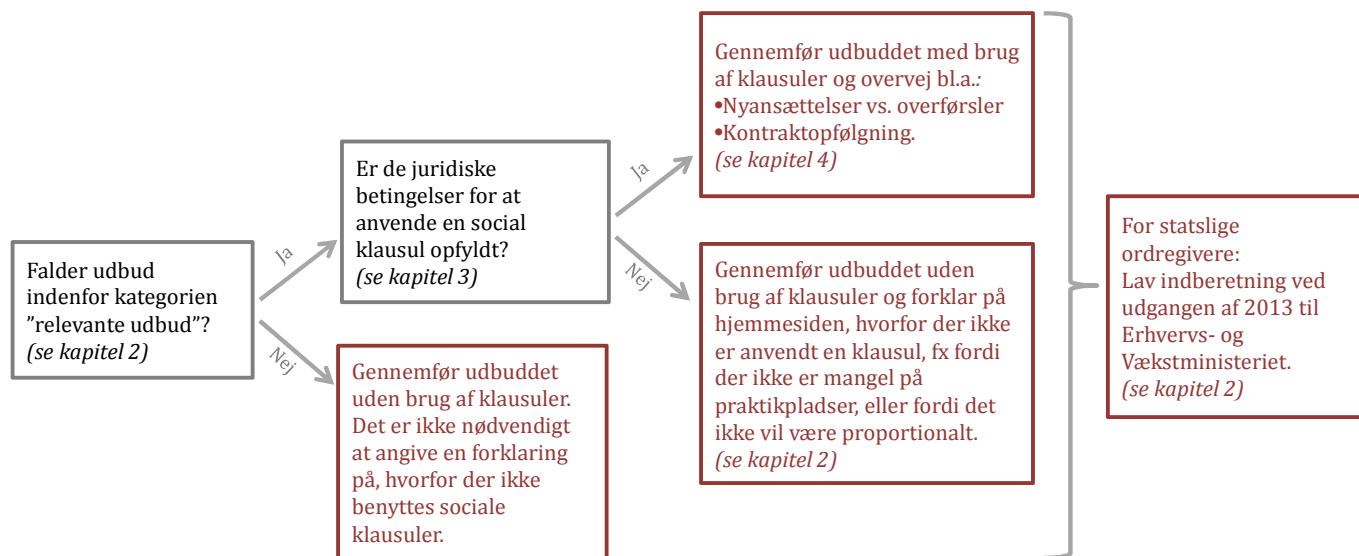
Rammeaftaler er *ikke* omfattet af "følg eller forklar"-princippet. Omfattet er bygge- og anlægskontrakter uanset, om der er tale om fagentrepriser, hovedentrepriser eller totalentrepriser.

Afgrænsningen af *relevante* udbud er ens for såvel statslige, regionale og kommunale ordregivere.

Det skal understreges, at leverandøren har ret til at ansætte elever fra andre EU/EØS-lande, forudsat at eleverne er omfattet af uddannelsesordninger, som svarer til de danske uddannelsesordninger. Det betyder, at en social klausul om ansættelse af elever ikke nødvendigvis vil skabe praktikpladser for danske elever under uddannelse. Det er leverandøren, der afgør elevens oprindelse indenfor EU/EØS.

Nedenfor findes en skematisk oversigt over sagsgangen i "følg eller forklar"-princippet.

Figur 2.1 Skematisk oversigt over "følg eller forklar"-princippet

Anm: Har ordregiver indgået en frivillig partnerskabsaftale med henblik på at skaffe praktikpladser indenfor det eller de områder, som er relevante for den konkrete kontrakt, kan det også være en forklaring på, hvorfor ordregiver ikke anvender en social klausul.

2.4 Indberetning til Erhvervs- og Vækstministeriet for alle ministerier

For at kunne gøre status på indsatsen for at skabe praktikpladser på tværs af de statslige institutioner, skal *alle ministerier* ved udgangen af 2013 udarbejde en status på anvendelsen af klausulerne indenfor ministerområdet og sende den til Erhvervs- og Vækstministeriet. Status skal indeholde hvor mange *relevante udbud* de har haft, og i hvilket omfang, der er anvendt sociale klausuler i udbuddene.

Eksempel på en indberetning til Erhvervs- og Vækstministeriet fremgår af boks 2.2.

Boks 2.2 Eksempel på indberetning til Erhvervs- og Vækstministeriet

[Ministerium X med tilknyttede institutioner^{vii}] har i perioden [mm.åååå – mm.åååå] gennemført [xx] offentlige udbud, hvoraf [x] af dem tilhørte kategorien relevante udbud.

Der er indsat krav om ansættelse af elever i [x] relevante udbud, som har svaret til [xx] personer eller xx-antal årsværk.

I [X] relevante udbud har ministeriet ikke stillet krav om ansættelse af elever. De væsentligste forklaringer hertil er (afkrydses):

- Det er i det konkrete udbud ikke muligt indenfor de juridiske rammer at anvende en klausul.
- Det er vurderet, at det er mere hensigtsmæssigt at anvende frivillige partnerskabsaftaler
- Andet: [forklaring angives]

Kommunale og regionale ordregivere er ikke underlagt en indberetningspligt til Erhvervs- og Vækstministeriet. Det anbefales dog, at kommuner og regioner ved udgangen af 2014 gør status over anvendelsen af klausulerne.

Kapitel 3: Hvilke regler gælder?

Falder kontrakten der skal udbydes ind under kategorien ”relevante udbud”, skal ordregiver sikre sig, at klausulen udformes i overensstemmelse med EU’s udbudsregler.

Når ordregiver indgår kontrakter, der overstiger udbudsdirektivernes tærskelværdier, skal ordregiver overholde EU’s udbudsregler. Ved EU’s udbudsregler forstås udbudsdirektiverne og regler og grundlæggende principper i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF). Dette kapitel gennemgår, hvilke regler og principper ordregiver skal iagttage ved vurderingen af, om der i det konkrete EU-udbud af bygge- og anlægskontrakter eller tjenesteydelseskontrakter lovligt kan stilles en social klausul om uddannelses- og praktikaftaler.

Hvis kontrakten ikke er fuldt ud omfattet af udbudsdirektiverne, er der videre rammer for brugen af sociale klausuler, end hvis kontrakten er omfattet af udbudsdirektiverne. Har kontrakten en klar grænseoverskridende interesse, skal ordregiver overholde de generelle regler og principper i TEUF^{viii}.

3.1 Tre betingelser for at anvende en social klausul

Ordregiver kan lovligt i et udbud omfattet af udbudsdirektiverne stille krav (kontraktvilkår) om, at leverandøren ansætter en eller flere elever til udførelse af opgaven. Der er dog en forudsætning, at vilkåret

- » overholder TEUF’s regler og grundlæggende principper
- » er knyttet til kontraktens udførelse
- » er offentliggjort i udbudsbekendtgørelsen eller udbudsbetingelserne

Essensen af betingelserne er, at ordregiver alene må stille krav om ansættelse af elever til brug for leverandørens udførelse af den konkrete opgave, og kravet skal være rimeligt (proportionalt) i forhold til opgaven. Samtidig skal ordregiver acceptere, at leverandøren kan ansætte elever fra et andet EU/EØS^{ix}-land, som er omfattet af en ordning med et uddannelsesmæssigt formål.

Nedenfor er de tre betingelser nærmere beskrevet.

3.2 Vilkåret skal overholde TEUF’s regler og grundlæggende principper

Det er en betingelse, at klausulen overholder EU-retten, herunder traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmådes (TEUF) principper om proportionalitet, ikke-diskrimination og ligebehandling.

Vilkåret skal være proportionalt

Proportionalitetsprincippet indebærer, at en ordregiver ikke må stille krav til leverandørerne, som er uegnede eller går ud over, hvad der er nødvendigt i forhold til kontraktens udførelse. Med andre ord skal kravet til leverandøren være rimeligt i forhold til den udbudte opgave. Forpligtelsen til at ansætte elever skal dermed vurderes i forhold til den opgave, som ordregiver udbyder. I vurderingen skal ordregiver inddrage følgende forhold:

» *Er kravet om elever relevant i forhold til de arbejdsopgaver kontrakten indeholder?*

Ordregiver skal først og fremmest vurdere, om vilkåret er egnet til/relevant for *udførelsen* af den pågældende kontrakt. Hvis kontrakten alene indebærer arbejdsopgaver, som ikke er relevante for uddannelses- og praktikaftaler, vil det som udgangspunkt ikke være proportionalt at stille krav om ansættelse af elever til at udføre opgaven.

Uddannelsesguiden **www.ug.dk** indeholder oplysninger om de enkelte erhvervsuddannelser, herunder hvilke erhvervsskoler, der udbyder de enkelte uddannelser, og de enkelte kontaktoplysninger på skolerne. Ordregiver kan kontakte erhvervsskolerne for at høre, om området for kontrakten er dækket af en erhvervsuddannelse.

Typisk vil håndværksarbejder (udførende fag, fx tømrer, snedker og murer) være relevante for uddannelses- og praktikaftalerne, men kontrakten kan konkret indebære, at der primært skal anvendes specialistviden. I sådanne situationer bør ordregiver overveje, om det er relevant at inddrage elever i opgaveløsningen.

Når ordregiver har vurderet, at leverandøren skal anvende faglært arbejdskraft til udførelsen af kontrakten, har ordregiver to muligheder.

1. Ordregiver kan overlade det til leverandøren at vælge hvilken slags elever, der skal ansættes til opgaven. Det vil således være leverandøren, der beslutter, om der skal ansættes elever i relation til eksempelvis tømrerarbejdet eller i relation til VVS arbejdet i den udbudte kontrakt. Fremgangsmåden benyttes af Københavns Kommune. Metoden er fleksibel for leverandøren og kan med fordel anvendes i forbindelse med OPP-projekter, hvor ordregiver som overvejende hovedregel anvender funktionskrav i kravspecifikationen, og hvor det i høj grad er op til den private leverandør at tilrettelægge projektets anlægsfase. Det medfører, at ordregiver ikke altid på forhånd kan fastslå hvilken type arbejdskraft, der er nødvendig for kontraktens udførelse.
2. Ordregiver kan fastsætte, at stillinger som besættes med elever skal ske i relation bestemte opgaver, der er knyttet til kontraktens udførelse – eksempelvis til tømrerarbejdet.

» *Hvor lang tid må kravet om uddannelses- og praktikaftaler gælde?*

En klausul om ansættelse af elever må ikke forpligte leverandøren i længere tid, end den udbudte kontrakts løbetid. Løber kontrakten eksempelvis 10 måneder, må ordregiver ikke stille krav om ansættelse af en elev i to år. Ordregiver skal i det hele taget vurdere leverandørernes faktiske muligheder for at indgå uddannelses- og praktikaftaler, der ikke overstiger kontraktens løbetid.

» *Hvor mange elever kan der kræves ansat?*

Hvis den udbudte opgave vurderes egnet til en klausul om ansættelse af elever, skal antallet af elever der kræves beskæftiget under kontraktens udførelse være proportional med opgavens art og størrelse.

Kontraktværdien og den samlede lønsum kan være gode indikatorer for, hvor mange medarbejdere, der kræves for at løse opgaven. Kontraktværdien alene giver ikke nødvendigvis et billede af, hvor mange medarbejdere opgaven kræver, bl.a. fordi materialeomkostninger kan udgøre en væsentlig del her af. På samme måde kan medarbejdergruppens sammensætning have betydning for vurderingen.

Ordregiver skal derfor vurdere, hvor meget faguddannet arbejdskraft (med tilhørende erhvervsuddannelser) en leverandør må forventes at anvende på kontraktens udførelse og med afsæt i dette vurdere om, og i givet fald hvor mange elever, der kan stilles krav om. Hvor stor en andel af den relevante faguddannede arbejdskraft eleverne kan udgøre, vil være en konkret vurdering, hvor alle omstændigheder for udførelsen af den konkrete kontrakt inddrages. Det er derfor ikke muligt at give en entydig rettesnor for vurderingen eller at angive en bestemt

%-andel. Bl.a. kan sikkerhedsforhold, og hvordan den relevante arbejdskraft er organiseret have betydning.

Nedenfor findes et eksempel på, hvordan Københavns Kommune vurderer en kontrakts elev-potentiale. Københavns Kommune tager udgangspunkt i, at det normalt vil være muligt at beskæftige 10 % elever af det samlede timeantal for faglært arbejde på opgaven.

Det vil altid være op til ordregiver at foretage en konkret vurdering af, hvor stor en andel elever opgaven kan bære.

Boks 3.1

Case: Vurdering af elev-potentialet for opgaven

I Københavns Kommune (Københavns Ejendomme) vurderer en eksternt tilknyttet rådgiver antallet af elevårsværk i den konkrete kontrakt ud fra den forventede mængde faglært arbejde (med tilhørende erhvervsuddannelse) i opgaven.

Opgavens potentiale vurderes ved anvendelse af nedenstående systematik, idet der benyttes et entrepris eksempel (hoved- og fagentrepriser).

Det samlede anlægsbudget opdeles i følgende hovedposter:

Håndværkerudgifter	xx. kr.
Øvrige omkostninger	xx. kr.
Samlet anlægsbudget	xx. kr.

Håndværkerudgifterne opdeles pr. entreprise og eventuelt yderligere på bygningsdelsniveau for en mere detaljeret vurdering.

Reserver og hensættelse til uforudsete udgifter medregnes ikke.

For hver entreprise angives den skønnede fagrelevante lønudgift, og på den baggrund vurderes potentialet for elever med udgangspunkt i, at det normalt vil være muligt at beskæftige 10 % praktikanter af det samlede timetal.

Potentialet opgøres som antal årsværk (helårsstillinger), men kan i praksis være sammensat af deltidsbeskæftigede på opgaven.

Der tages udgangspunkt i en gennemsnitsløn inklusiv sociale ydelser og andre omkostninger til medarbejderen.

Opgavens potentiale findes ved følgende formel:

$$\frac{\text{Skønnede fagrelevante lønudgifter}}{\text{gennemsnitsløn}} * 10 \% = x \text{ antal årsværk praktikanter}$$

Københavns Kommune vurderer hovedentrepriser samlet, mens fagentrepriser vurderes enkeltvis i forhold til om og i givet fald, hvor mange årsværk elever, der kan stilles krav om.

Grundet opgavernes forskellige indhold af faglært arbejde, er der stor variation i forholdet mellem opgavens forventede størrelse og det krævede antal årsværk elever. Således har Københavns Kommune stillet krav om et elevårsværk pr. 7 mio. kr. i projekt Plejecentret Sølund, som indebærer en stor andel faglært arbejde, og krav om et elevårsværk pr. 45 mio.kr. i projekt Nordhavnsvej, som indebærer en mindre andel faglært arbejde.

Vilkåret må ikke diskriminere eller forskelsbehandle

EU's udbudsregler skal bl.a. sikre, at alle virksomheder har lige adgang til offentlige kontrakter. Det vil være i strid med reglerne, hvis ordregiver fastsætter en social klausul, som i realiteten kun kan opfyldes af en leverandør eller en eksklusiv gruppe af leverandører, eller hvis det vil være vanskeligere for leverandører fra andre medlemslande at overholde kravet. En social klausul ikke må heller ikke diskriminere arbejdstagere fra andre medlemslande.

Lovligheden af et kontraktvilkår afhænger derfor af den nøjagtige ordlyd og af, hvilken virkning det i praksis har for leverandører m.v. fra andre medlemslande. Det vil altid bero på en konkret vurdering, om vilkåret er foreneligt med EU-retten.

For at sikre at kravet om ansættelse af elever ikke diskriminerer leverandører og elever fra andre EU/EØS^x-lande, skal ordregiver tage højde for følgende forhold i forbindelse med formuleringen af klausulen:

» *Der må ikke stilles krav om danske elever eller elever fra danske uddannelser.*

Ordregiver kan som udgangspunkt lovligt forpligte leverandøren til at ansætte et bestemt antal elever, som med hensyn til nationalitet ikke er begrænset til et bestemt land, til udførelsen af den konkrete opgave.

Derimod vil det være ulovligt at stille krav om, at eleverne er omfattet af de danske uddannelsesordninger eller er danske elever. Det vil diskriminere elever fra andre EU/EØS-lande under tilsvarende uddannelsesordninger. Det vil derfor også være ulovligt at stille krav om ansættelse af elever fra en bestemt erhvervsskole eller geografisk område. Leverandøren skal frit kunne ansætte elever fra ethvert EU/EØS-land, som er omfattet af en uddannelsesordning svarende til den ordning, som søges fremmet med klausulen.

Ordregiver skal acceptere elever omfattet af uddannelsesordninger i andre EU/EØS-lande – også hvis ordningerne har en anden opbygning og indhold end den pågældende danske ordning. Ordregiver kan ikke kræve, at den udenlandske uddannelsesordning er identisk med den danske^{xi}. Afgørende er, at den udenlandske ordning varetager et uddannelsesmæssigt formål. Er det ikke tilfældet, vil ordningen ikke kunne tjene til at opfylde klausulen.

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen er bekendt med, at Tyskland, Østrig, Holland og Norge har praktikforløb i deres uddannelsesordninger. Eventuelle yderligere ordninger i andre EU/EØS-lande, der tilgodeser et uddannelsesmæssigt formål, vil som nævnt også kunne anvendes til at opfylde klausulen.

Hvis det land, hvor leverandøren er hjemhørende ikke har en relevant uddannelsesordning, kan leverandøren vælge mellem selv at finde eleverne i et andet EU/EØS-land eller få anvist elever her i landet, som er omfattet af den danske uddannelsesordning, som klausulen er møntet på.

Hvis leverandøren ikke selv har mulighed for eller ønske om at finde elever til opfyldelse af den sociale klausul i et andet EU/EØS-land, kan ordregiver henvise leverandøren til en dansk anvisningsenhed (en erhvervsskole) for at få anvist det antal elever, der kræves. Hvis det ikke er muligt for anvisningsenheden at formidle elever, er leverandøren fritaget fra forpligtelsen til at ansætte elever til udførelsen af den udbudte opgave.

» *Kravet skal formuleres uafhængigt af danske ordninger*

Et kontraktvilkår om ansættelse af elever skal defineres uafhængigt af de danske uddannelsesordninger. Konkret betyder det, at den pågældende uddannelsesordning (og hermed den omfattede persongruppe) skal beskrives på en sådan måde, at omfanget af uddannelsesordningen og de krav, der ligger heri, kan læses og forstås selvstændigt (uden kendskab til den pågældende danske uddannelsesordning). Det sikrer, at både danske og udenlandske ordregivere kan gøre sig bekendt med klausulens omfang. Samtidig skal ordregiver udtrykkeligt anfø-

re, at leverandører fra andre EU/EØS-lande kan opfylde klausulen ved at anvende elever fra andre EU/EØS-lande, der er omfattet af lignende uddannelsesordninger.

Se konkret eksempel på formulering i boks 4.1.

» *Der må ikke stilles forskellige krav til små og store leverandører*

Den sociale klausul skal udformes således, at vilkåret skal opfyldes ensartet, uanset hvilken leverandør der vinder udbuddet, og uanset om leverandøren er en stor eller lille virksomhed. Det skyldes, at vurderingen af hvor mange elever der kan kræves ansat tager udgangspunkt i kontraktens størrelse og karakter og ikke i virksomhedens størrelse. En klausul må derfor ikke fastsætte, at små virksomheder vil kunne nøjes med at ansætte færre elever end en stor virksomhed.

3.3 Vilkåret skal være knyttet til kontraktens udførelse

En anden betingelse er, at en social klausul skal være knyttet til kontraktens udførelse^{xii}. Kravene til kontraktens udførelse skal derfor være knyttet til de opgaver, som er nødvendige for at gennemføre de bygge- og anlægsarbejder eller levere de tjenesteydelser, som ordregiver vil udbyde. De praktikpladser, der kræves oprettet, skal derfor oprettes i tilknytning til den udbudte opgave og ikke i tilknytning til andre af virksomhedens opgaver. Det gælder også, hvis andre af virksomhedens opgaver, er opgaver der udføres for den pågældende ordregiver. Betingelsen er tæt forbundet med betingelsen om, at klausulen skal være proportional.

Boks 3.2

Eksempler på hvornår en klausul ikke er knyttet til kontraktens udførelse

En social klausul er ikke knyttet til udførelsen af kontrakten, hvis den fx fastsætter:

- » At en bestemt andel af leverandørens ansatte totalt set skal være elever.
- » At leverandøren allerede skal have oprettet et antal/en andel praktikpladser i virksomheden for at komme i betragtning.
- » At leverandøren skal oprette et antal/en andel praktikpladser i forbindelse med en anden kontrakt for ordregiver end den udbudte.
- » At leverandøren skal oprette et antal/en andel praktikpladser i forbindelse med udførelse af andre opgaver i virksomheden.

3.4 Vilkåret skal fremgå af udbudsbekendtgørelsen eller udbudsbetingelserne

Det følger af udbudsdirektivet, at en social klausul skal fremgå af udbudsbekendtgørelsen eller udbudsbetingelserne.^{xiii} Klausulen skal være klart og gennemsigtigt beskrevet. Det er imidlertid Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens opfattelse, at vilkåret som udgangspunkt bør fremgå af udbudsbekendtgørelsen, når der er tale om et begrænset udbud. Det skyldes, at potentielle leverandører, efter styrelsens opfattelse, skal have kendskab til forpligtelsen inden ansøgning om prækvalifikation, da klausulen skal accepteres af den leverandør, der vinder udbuddet. Herved kan leverandøren tage højde for forpligtelsen til at ansætte elever allerede i forbindelse med sin beslutning om, hvorvidt denne ønsker at deltage i udbuddet. Ansættelse af en eller flere elever er et væsentligt kontraktretligt krav, som må forventes at kunne afholde nogle leverandører fra at byde.

Har ordregiver ikke på tidspunktet for offentliggørelsen af udbudsbekendtgørelsen (begrænset udbud) overblik over, hvorvidt det vil være relevant og juridisk holdbart at stille en klausul om uddannelses- og praktikaftaler, kan ordregiver i stedet tilkendegive i udbudsbekendtgørelsen, at der med kontrakten *forventeligt* medfølger en pligt til at ansætte elever. Se eksempel

fra Københavns Kommune i boks 3.3. Bliver kravet en realitet, skal vilkåret fremgå af udbuds-
betingelserne, som de prækvalificerede modtager.

Boks 3.3

Case:

**Udbudsbekendtgørelse,
Københavns Kommune**

Uddrag fra udbudsbekendtgørelse fra Københavns Kommune.

I udbudsbekendtgørelsens afsnit III.1.4) "Andre særlige vilkår, som gælder for opfyldelse af kontrakten", har kommunen anvendt følgende formulering:

"Det forventes, at der ved nærværende udbud kan stilles krav om, at leverandøren skal beskæftige praktikanter^{xiv}."

Hvis klausulen offentliggøres i udbudsbekendtgørelsen, kan der efter Konkurrence- og forbrugerstyrelsens opfattelse ske en henvisning til ordregiverens kontraktudkast i udbudsmaterialet for klausulens nærmere omfang. Ordregiver kan i udbudsbekendtgørelsen fx anføre, at leverandøren skal sikre, at mindst X stillinger, der anvendes til at opfylde kontrakten skal besættes med elever – og eventuelt i relation til hvilket arbejde eleverne skal beskæftiges. Det vil også være relevant at anføre, om leverandøren kan opfylde klausulen ved at anvende allerede ansatte elever. Ordregiver skal være opmærksom på, at der skal være overensstemmelse mellem, hvad der angives i udbudsbekendtgørelsen og udbudsbetingelserne.

Angiver ordregiver klausulen i udbudsmaterialet, er det Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens anbefaling, at det sker i et "udkast til kontrakt" og ikke et vilkårligt sted i udbudsbetingelserne. Ordregiver gør hermed særligt opmærksom på, at der er tale om et kontraktvilkår, som leverandøren skal opfylde i forbindelse med kontraktens udførelse.

Kapitel 4: Formulering af kontraktvilkår

Når ordregiver har fastlagt, at det vil være proportionalt at stille krav om beskæftigelse af en eller flere elever, skal ordregiveren gøre sig overvejelser vedrørende formuleringen af klausulen som et kontraktvilkår. Som gennemgået i forrige kapitel er det særligt vigtigt at formulere klausulen, så den ikke diskriminerer leverandører og elever fra andre EU/EØS-lande.

I kapitlet redegøres der for, hvilke overvejelser ordregiveren bør gøre sig i forbindelse med formuleringen af klausulen, og der angives konkrete eksempler på, hvordan kontraktvilkåret kan udformes. Forslagene er formuleret under hensyntagen til de juridiske betingelser gennemgået i kapitel 3.

4.1 Afgrænsning af persongruppe

Når ordregiver skal indsætte et vilkår i kontrakten om, at leverandøren skal beskæftige elever til udførelsen af den udbudte opgave, er det vigtigt, at der sker en afgrænsning af den persongruppe, som skal være omfattet af vilkåret, og samtidig at vilkåret har tilknytning til kontraktens genstand. Klausulen skal defineres og afgrænses ud fra de objektive kriterier, der fremgår af den relevante uddannelsesordning.

Det betyder, at kontraktvilkåret skal formuleres således, at det samtidig med at være afledt af de omtalte love, skal ligestille de danske uddannelsesordninger, som klausulen er baseret på med tilsvarende uddannelsesordninger i andre EU/EØS-lande. Vilkåret skal desuden give leverandørerne mulighed for at anvende elever fra andre EU/EØS-lande, der er omfattet af en tilsvarende uddannelsesordning, som den sociale klausul sigter at fremme

Eksempel på, hvordan vilkåret kan formuleres fremgår af boks 4.1.

Boks 4.1 Afgrænsning af persongruppe

Eksempel på formulering:

Leverandøren skal sikre, at *mindst x stillinger*, der anvendes til at opfylde denne kontrakt, besættes med elever.

Ved elever forstås en arbejdstager, med hvem leverandøren eller dennes underleverandører *indgår eller har indgået* en uddannelsesaftale. Uddannelsesaftalen skal indgås som led i et uddannelsesforløb, som eleven følger, og skal være rettet mod, at eleven opnår personlige, sociale og faglige kvalifikationer, som understøtter elevens uddannelsesforløb, og som giver grundlag for beskæftigelse på arbejdsmarkedet.

Uddannelsesforløb i medfør af lovbekendtgørelse nr. 987 af 16. august 2010 om erhvervsgrunduddannelser m.v. og i medfør af lovbekendtgørelse nr. 439 af 29. april 2013 om erhvervsuddannelser anses at opfylde ovenstående krav til uddannelsesforløb.

Leverandøren eller dennes underleverandører kan indgå uddannelsesaftaler om uddannelsesforløb i medfør af andre tilsvarende uddannelsesordninger i EU/EØS, herunder med elever fra andre EU/EØS-lande, som opfylder ovenstående krav til et uddannelsesforløb.

Eksemplet i boks 4.1 lader det være op til leverandøren at bestemme til hvilke opgaver, forbundet med kontraktens udførelse, der skal beskæftiges elever. Hermed kan leverandøren vælge, om det er mest hensigtsmæssigt at beskæftige en elev i relation til fx tømrerarbejdet eller VVS arbejdet.

Ordregiver kan også vælge at fastslå, at elevansættelserne skal ske i relation til fx tømrerarbejde jf. boks 4.2.

Boks 4.2
Elever i relation til bestemte opgaver knyttet til kontraktens udførelse

Eksempel på formulering:

Stillinger, som besættes med elever, skal ske i relation til følgende opgaver, der er knyttet til kontraktens udførelse:

[Indsæt opgaver, fx tømrerarbejde, VVS arbejde mv.].

Ordregiver kan som i eksemplet i boks 4.1. vælge at fastlægge, at leverandøren skal besætte et bestemt antal stillinger med elever. Alternativt kan ordregiver, som Københavns Kommune, anvende en mere fleksibel model, hvor leverandøren kan vælge at beskæftige en eller flere elever i en kortere periode. Blot skal det samlede antal arbejdstimer, som udføres af elever, svare til beskæftigelsen af et bestemt antal årsværk elev(er) i kontraktens løbetid. Se boks 4.3.

Københavns Kommune giver leverandøren mulighed for at overføre elever, som leverandøren måtte beskæftige i forvejen, til udførelsen af den udbudte opgave.

Boks 4.3
Case: Kontraktvilkår, Københavns Kommune

Uddrag af Københavns Kommunes kontraktvilkår om uddannelses- og praktikaftaler:

”Leverandøren skal sikre, at mindst x af de årsværk (svarende til 1924 arbejdstimer inkl. ferie sygdom, skoleophold m.v.), der anvendes til at opfylde kontrakten, besættes med en eller flere praktikant(er).[...]Leverandøren kan vælge at beskæftige en eller flere praktikant(er) i en kortere periode, forudsat at det samlede antal arbejdstimer, som udføres af praktikanter, svarer til beskæftigelsen af X årsværk praktikant(er) i kontraktens løbetid”.

4.2 Overførsel af allerede ansatte elever til opgaven eller krav om ny-ansættelse

Når ordregiver har fået afgrænset persongruppen, er det dernæst vigtigt at overveje, om allerede ansatte elever hos leverandøren kan overføres til den udbudte opgave, eller om der skal ske ny-ansættelser.

Eksemplet i boks 4.1 giver leverandøren mulighed for at overføre allerede ansatte elever til den konkrete opgave. Herved tager ordregiver hensyn til de virksomheder, der allerede har oprettet praktikpladser i virksomheden. Hvis leverandøren ikke har elever (indenfor persongruppen i klausulen), der kan overføres til opgaven, vil leverandøren være forpligtet til at ansætte nye elever.

Ønsker ordregiver at sikre, at der er tale om egentlige ny-ansættelser, kan ordregiver fastsætte, at leverandøren ikke kan opfylde klausulen ved at overføre elever fra en anden del af leverandørens virksomhed jf. boks 4.4. Selvom kravet medfører nye praktikpladser, skal ordregiver dog være opmærksom på, at kravet kan risikere at få den virkning, at virksomhederne er tilbageholdende med at indgå uddannelses- og praktikaftaler på ”frivillig basis”, hvis de alligevel bliver forpligtet til at ansætte elever i forbindelse med indgåelse af kontrakter med offentlige myndigheder.

Boks 4.4
Krav om ny-ansættelser

Eksempel på formulering:

Leverandøren kan ikke opfylde sin forpligtelse til at beskæftige elever i henhold til pkt. X i kontrakten ved at overføre personer, som ved kontraktens indgåelse er ansat hos leverandøren, til den udbudte kontrakt.

4.3 Mangel på elever

Leverandøren har ansvaret for, at der anvendes elever i overensstemmelse med kontraktvilkåret. Såfremt det ikke er muligt for leverandøren at finde elever, er leverandøren berettiget til at se bort fra klausulen. For at sikre, at dette står klart for leverandøren, kan det med fordel indarbejdes i kontraktvilkåret jf. boks 4.5.

Boks 4.5
Mangel på elever

Eksempel på formulering:

Hvis leverandøren kan påvise, at leverandøren ikke har kunnet indgå uddannelsesaftaler til besættelse af stillinger med elever, bortfalder vilkåret.

4.4 Kontraktopfølgning

Ovenfor er der givet eksempler på, hvordan uddannelses- og praktikaftaler kan formuleres som kontraktvilkår og pålægges leverandøren at overholde. Dog vil kontraktvilkår om de pågældende krav ikke kunne stå alene, uden at der samtidig indsættes supplerende vilkår, som sikrer overholdelse af vilkåret om ansættelse af elever.

Generelt bør ordregivere altid gennemføre en kontraktopfølgning for at sikre sig, at leverandørerne leverer varer og ydelser i overensstemmelse med det aftalte. Herigennem opnår ordregivere den ønskede effekt af deres kontrakter. Kontraktopfølgning er særligt relevant i forbindelse med leverandørernes oprettelse af praktikpladser.

Derfor bør ordregiveren anføre i kontrakten, hvordan ordregiver vil følge op på vilkåret, og hvilke sanktionsmuligheder der vil være, såfremt leverandøren ikke overholder forpligtelsen.

Københavns Kommune har i den forbindelse gode erfaringer med, at opfølgningen sker ved at leverandøren bl.a. skal fremlægge en praktikantplan for beskæftigelse af elever på opgaven. Derudover er den sociale klausul om praktikpladser et fast punkt på dagsordenen på de løbende byggemøder mellem kommunen og entreprenøren. På møderne forpligtes leverandøren til at oplyse antallet af aktuelle beskæftigede elever. Se hertil boks 4.6, hvor Københavns Kommunes eksempel er angivet. Teksten er et uddrag af kommunens vejledning til kommunens leverandører.

Boks 4.6
**Case: Opfølgning,
 Københavns Kommune**

"I forbindelse med projektets gennemførelse skal leverandøren godtgøre, at det krævede antal praktikanter er beskæftiget på den aktuelle opgave. Det sker som følger:

- » Samtidig med fremlæggelse af arbejdsplan skal leverandøren fremlægge en praktikantplan for beskæftigelse af praktikanter på opgaven.
- » På byggemøder/projektmøder oplyser leverandøren antallet af aktuelt beskæftigede praktikanter som er en særskilt del af den samlede bemanning, og dette noteres af byggelederen i referatet.
- » Under udførelsen opdaterer leverandøren løbende praktikantplanen, når der sker ændringer i bemanningen, herunder eksempelvis i takt med at underleverandøren starter opgaven.

Praktikantplanen skal udformes principielt som nedenstående fiktive eksempel, idet det af Københavns Kommune udarbejdede skema herfor kan anvendes.

Bygherre: Kommune
 Projekt: Ombygning af skole
 Entreprise: Hovedentreprise
 Entreprenør: A/S beton
 Antal krævede praktikanter beskæftiget på opgaven: 2,6
 Omregnet til månedlige fuldtidsstillinger: $2,6 \times \text{entreprisens længde (her 12 måneder)} = 31$

Projekt:	Entreprenør:	Måned:	Måned:	Måned:	...	Måned:	SUM
"Ombygning af skole"	"A/S Beton"	1	2	3		12	
		2,5	3	3	...	3	31

En måned kan der være 2,5 praktikanter beskæftigede ved, at 2 praktikanter er tilknyttet opgaven hele måneden og 1 praktikant fx først tilknyttes opgaven fra midten af måneden. Praktikantplanens opfyldelse følges løbende på byggemøderne, og håndtering af eventuelle afvigelser aftales i overensstemmelse med entreprisens bestemmelser vedr. sanktioner mv. "

4.5 Håndhævelse

For så vidt angår håndhævelse af kontrakten, skal ordregiver være opmærksom på, at sociale klausuler er en biforpligtelse til selve den udbudte kontrakt. Det betyder, at der ikke bør indføres meget vidtgående misligholdelsesbeføjelser, hvis der er tale om enkelstående misligholdelse af de pligter, som aftalen omfatter.

Det er ordregiverens ansvar at skabe balance mellem ikke at være for restriktiv i forhold til kontrol- og håndhævelsesmuligheder og samtidigt at sikre, at kravet opfyldes. I boks 4.7 er der angivet et eksempel på, hvordan ordregiver kan indsætte et vilkår om kontrolmulighed.

Boks 4.7 Dokumentation

Eksempel på formulering:

Leverandøren skal på ordregiverens anmodning dokumentere, at kravet til beskæftigelse af X stillinger er opfyldt.

For at sikre, at ordregiver holdes orienteret om beskæftigelse af elever til opfyldelse af kontrakten, kan det overvejes at indsætte en bestemmelse herom som i boks 4.8.

Boks 4.8 Oplysningspligt

Eksempel på formulering:

Leverandøren skal give meddelelse til ordregiveren, hvis en stilling som skal besættes med elever, ikke har kunnet besættes i en periode på mere end x uger.

Såfremt ordregiver får mistanke til, at leverandøren ikke overholder sine forpligtelser, er det vigtigt, at der findes en sanktionsbestemmelse i kontrakten. Bestemmelsen bør afspejle, at opfyldelse af kravet om ansættelse af elever er vigtigt for ordregiveren.

En økonomisk sanktion i form af bodbetaling er et effektivt middel hertil.

Et eksempel på hvordan sanktionsbestemmelsen kan formuleres fremgår af boks 4.9.

Boks 4.9
Misligholdelse og bod

Eksempel på formulering:

Hvis der opstår uenighed om, hvorvidt leverandørens manglende besættelse af stillinger med elever er berettiget, kan ordregiveren forlange en uddybende redegørelse fra leverandøren. Hvis ordregiveren fortsat finder leverandørens handling uberettiget, kan ordregiveren meddele dette til leverandøren med tilkendegivelse af, at manglende besættelse af stillinger med elever vil blive betragtet som misligholdelse af kontrakten.

Tilsvarende gælder, hvis leverandøren ikke overholder pligten til at dokumentere, at kravet om beskæftigelse af x stillinger er opfyldt.

Sker der fortsat misligholdelse fra leverandørens side, er ordregiver berettiget til efter påkrav at kræve en bod på x kr. pr. begyndt uge, indtil leverandøren har dokumenteret, at kravet om beskæftigelse af x stillinger er opfyldt.

I boks 4.10 findes eksempel på bodsbestemmelse fra Københavns Kommune.

Boks 4.10
**Case: Bodsbestemmelse,
Københavns Kommune**

Københavns Kommune kan kræve, at entreprenøren dokumenterer, at kravet om beskæftigelse af et vist antal årsværk elever er opfyldt. Manglende beskæftigelse af årsværk elever gør kommunen berettiget til at opkræve bod ved opgaveafslutningen. Det fremgår af følgende bodsbestemmelse, som Københavns Kommune anvender i deres klausuler om uddannelses- og praktikaftaler:

”Såfremt det ved aflevering af opgaven kan konstateres, at leverandøren ikke fuldt ud har beskæftiget det krævede antal årsværk praktikant(er), pålægges leverandøren en bod svarende til DKK 100.000 pr. manglende årsværk praktikant. Såfremt leverandøren mangler at beskæftige 0,5 praktikant(er) ifalder denne altså en bod på DKK 50.000.”

Kapitel 5

Læs mere

Her kan du læse mere om:

- » Sociale klausuler vedrørende uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med udbud: Rapport om sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med udbud (2012) udarbejdet af en tværministeriel arbejdsgruppe^{xv}.
- » De enkelte uddannelsesordninger og kontaktoplysninger på erhvervsskolerne m.v.: www.ug.dk.
- » Sociale hensyn i udbud generelt: Kommissionens vejledning om sociale hensyn ved indkøb – En vejledning i mulighederne for at tage sociale hensyn ved offentlige indkøb (2011).
- » Dansk Byggeris partnerskabsaftaler: www.danskyggeri.dk/partnerskabsaftaler.

ⁱ Personer omfattet af de danske uddannelsesordninger omtales i forskellige sammenhænge på forskelligvis – som lærlinge/elever (erhvervsuddannelser) eller egu-elever/egu-praktikanter (erhvervsgrunduddannelse), eller som elever, praktikanter og lærlinge. I denne vejledning anvendes begrebet "elever" som en fællesbetegnelse uafhængigt af om eleven tager en erhvervsuddannelse eller erhvervsgrunduddannelse.

ⁱⁱ For så vidt angår kommunerne fremgår det af Kommuneaftalen 2014, "Kommunerne skal fremover overveje brugen af sociale klausuler/partnerskabsaftaler om uddannelses- og praktikaftaler i relevante udbud efter "følg eller forklar"-princippet".

ⁱⁱⁱ Vejledningen tager udgangspunkt i "Rapport om sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med udbud" (december 2012)ⁱⁱⁱ, der bl.a. gennemgår de retlige rammer for anvendelsen af sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler.

^{iv} Det er en alment gældende betingelse i dansk ret, at forvaltningens virksomhed skal være legitimeret i en lov eller anden relevant retskilde. Endvidere må offentlige myndigheder kun forfølge saglige formål. Den persongruppe, der skal omfattes af den sociale klausul skal afgrænses objektivt og i overensstemmelse med kriterierne i den pågældende ordning.

^v Frivillige partnerskabsaftaler kan være i form af aftaler mellem kommuner, regioner, uddannelsesinstitutioner, større bygherrer og relevante interesseorganisationer. Ordningerne er typisk kendetegnet ved, at man gennem dialog, oplysningskampagner og tættere samarbejde mellem kommuner, skoler og virksomheder søger at etablere praktikpladser i relevante virksomheder.

^{vi} Det afgørende er kontraktlængden (varighed). Der kan forekomme kontrakter, hvor perioden (udførelsesperioden), hvor det vil kunne komme på tale at anvende elever, er under 6 måneder. Det er ikke udførelsesperioden, der lægges vægt på i afgrænsningen, Udførelsesperioden kan derimod have betydning i vurderingen af, om det konkret vil være proportionalt at kræve elever ansat.

^{vii} Der skal ikke indberettes for de selvejende institutioner.

^{viii} Kommissionens vejledning: "Sociale hensyn ved indkøb" (2011).

^{ix} Norge, Island og Liechtenstein har indgået en samarbejdsaftale med EU, den såkaldte EØS-aftale. EØS-aftalen betyder at EU's bestemmelser om det indre marked også gælder i disse lande. Derfor skal ordregiver også acceptere elever fra EØS-landene som er omfattet af en ordning med et uddannelsesmæssigt formal. EØS-aftalen omfatter ikke EU's toldunion samt fiskeri og landbrug.

^x Se note ix.

^{xi} De danske uddannelseslove indeholder særlige godkendelses- eller bopælskrav. Ordregiver må ikke kræve, at udenlandske leverandører godkendes som praktikvirksomhed eller stille krav om, at eleven er bosat i Danmark, hvis leverandøren selv medbringer elever fra andre EU-lande omfattet af tilsvarende uddannelsesordninger. Se nærmere herom i Rapport om sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med udbud", side 17.

^{xii} Jf. art. 26 i udbudsdirektivet, artikel 38 i forsyningsvirksomhedsdirektivet og artikel 20 i forsvars- og sikkerhedsdirektivet

^{xiii} Jf. art. 26 i udbudsdirektivet, artikel 38 i forsyningsvirksomhedsdirektivet og artikel 20 i forsvars- og sikkerhedsdirektivet.

^{xiv} Den samme persongruppe som i denne vejledning omtales "elever".

^{xv} Arbejdsgruppen var repræsenteret ved Erhvervs- og Vækstministeriet, Finansministeriet, Økonomi- og Indenrigsministeriet, Ministeriet for Børn og Undervisning, Klima, Energi- og Bygningsministeriet samt Transportministeriet.